

USAID
OD AMERIČKOG NARODA

BOSNA I HERCEGOVINA

Projekat Investiranje u sektor energije - EIA

Uvod u izvještaje o reformi sektora prirodnog gasa u Bosni i Hercegovini

Septembar 2019

Stavovi izneseni u ovom izvještaju ne odražavaju nužno stavove Američke agencije za međunarodni razvoj ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

Uvod

Gas u Bosnu i Hercegovinu dolazi iz Rusije putem nekoliko hiljada kilometara dugog gasovoda koji prolazi kroz 3 države (Ukrajina, Mađarska i Srbija). Trenutno postoji samo jedna tačka ulaza u BiH iz pravca Srbije. Dužina cjelokupnog transportnog sistema u BiH iznosi 243 km, dok je ukupna godišnja potrošnja prirodnog gasa na teritoriji BiH približno 220 miliona m³. Prema zahtjevima Energetske zajednice reforme sektora gasa se moraju implementirati podjednako u svim zemljama bez obzira na njihovu veličinu i dostupne resurse.

U Bosni i Hercegovini trenutno ne postoji Zakon o prirodnom gasu na državnom nivou shodno zahtjevima Energetske zajednice. Prednacrt državnog zakona o električnoj energiji i gasu već godinama je u fazi usaglašavanja, a kašnjenje u usvajanju zakona rezultira blokadom napretka u oblasti električne energije i gasa. Očekivalo se da će nadležna izvršna i zakonodavna tijela usvojiti državni zakon o električnoj energiji i gasu još krajem marta 2017. godine, međutim to se nije desilo pa je zbog neusvajanja zakona Sekretarijat energetske zajednice nametnuo sankcije Bosni i Hercegovini. Ovim sankcijama blokirano je pristup Bosni i Hercegovini donatorskim sredstvima za Projekte od interesa za Energetsku zajednicu. Usvajanje ovog zakona bi pružilo okvir za izradu prijeko potrebne legislative kojom bi se regulisao sektor gasa.

Federacija Bosne i Hercegovine je 2014. godine pripremila nacrt Zakona o gasu koji bi zamijenio postojeću Uredbu o organizaciji i regulaciji sektora gasne privrede, koja je izrađena u skladu sa obavezom o provedbi drugog Energetskog paketa, tj. u skladu s direktivama EU o energiji koje su usvojene 2003. godine. Međutim FBiH zauzima stav da je prvenstveno potrebno donijeti Zakon o gasu na državnom nivou prije nego se zakon FBiH uputi u parlamentarnu proceduru iz razloga što je potrebno da entitetski zakoni budu usklađeni sa državnim zakonom.

Narodna skupština Republike Srpske je 22.2.2018. godine usvojila „Zakon o gasu“ Republike Srpske koji, iako u velikoj mjeri usaglašen za zahtjevima Energetske zajednice, u nekim oblastima preuzima nadležnost države te je stoga sporan za Federaciju Bosne i Hercegovine, a i Energetsku zajednicu.

S tim u vezi a u cilju detaljnijeg opisa trenutnog stanja u sektoru prirodnog gasa u Bosni i Hercegovini te identifikacije i analize potencijalnih nedostataka postojećeg pravnog i regulatornog okvira USAID Investiranje u sektor energije (EIA) sačinio je skup izvještaja koji obuhvataju sljedeće teme:

1. Izvještaj o primarnoj ligislativi predstavlja preporuke USAID EIA projekta za primarnu legislativu na državnom i entitetskom nivou tj. preporučujemo koje oblasti državnog i entitetskog nivoa trebaju biti uređene primarnom legislativom. Ove preporuke su bazirane na detaljnoj analizi primarne legislative postojećeg Prednacrtu zakona o regulatoru električne energije i prirodnog gasa, prenosu, tržištu električne energije i prirodnog gasa u Bosni i Hercegovini.
2. Izvještaj o razdvajanju djelatnosti na tržištu prirodnog gasa pruža pregled zakonskih i regulatornih uslova u vezi sa razdvajanjem djelatnosti u sektoru prirodnog gasa te

teoretski opisuje koncept razdvajanja kao i relevantne odredbe iz Direktiva EU i različite opcije razdvajanja.

3. Izvještaj o ulozi i strukturi dozvola bavi se ulogom i strukturom dozvola te pregledom zakonskih i regulatornih uslova u vezi sa izdavanjem dozvola za obavljanje djelatnosti transporta, distribucije i snabdijevanja gasom. Ovaj izvještaj razmatra pravnu prirodu i ulogu dozvola, integraciju cjelokupnog zakonskog i regulatornog okruženja, klasifikaciju dozvola te standardne uslove koji su sadržani u dozvoli.
4. Izvještaj o regulaciji cijene mrežarine se prvenstveno bavi uspostavljanjem odobrenih prihoda, što između ostalog podrazumijeva i vrstu usvojenog regulatornog režima, regulatorne odredbe za određivanje efikasnosti kapitalnih i operativnih troškova operatora mreže i neophodnost i efikasnost investicija u mrežu.
5. Izvještaj o tarifama za transport gasa, koje predstavljaju ključni element za osiguravanje nediskriminatornog pristupa mreži kao preduslova za uspostavu i razvoj funkcionalnog tržišta gasa, opisuje i analizira različite strukture tarifa za transport gasa kao što je omjer naknade za kapacitet i naknade za količinu gasa, omjer mrežnih tarifa koje se naplaćuju na ulazu odnosno izlazu iz transportne mreže gasa (ulazno-izlazni sistem), moguće metodologije za njihovo utvrđivanje. Također daje pregled strukture troškova mreže za transport gasa, principe i kriterije za ocjenu metodologija za utvrđivanje mrežnih tarifa, analizu različitih tarifnih elemenata i strukture tarifa, opis različitih kapacitetnih proizvoda i njihovih cijena kao i procjenu alternativnih pristupa za raspodjelu troškova mrežnih tarifa.
6. Izvještaj o tarifama za distribuciju gasa obrađuje pregled strukture troškova mreže za distribuciju gasa, principe i kriterije za ocjenu metodologija za utvrđivanje mrežnih tarifa, analizu različitih elemenata tarifa i strukture mrežnog tarifnog sistema kao i ocjenu alternativnih pristupa za raspodjelu troškova na mrežne tarife.
7. Izvještaj o maloprodajnom tržištu gasa ima za cilj da analizom razloga za uvođenje tržišne konkurencije u sektoru gasa, kao i detaljnom evaluacijom ključnih elemenata za uspješno funkcionisanje maloprodajnog tržišta ukaže na nedostatke sadašnjeg stanja.
8. Izvještaj o alokaciji kapaciteta i upravljanju zagušenjima nudi pregled pravnih i regulatornih, a dijelom i operativnih zahtjeva koji se odnose na mehanizme alokacije kapaciteta i upravljanje zagušenjem. Ovaj izvještaj, pored jačanja i nadogradnje postojećeg znanja i sposobnosti regulatornih organa i učesnika u sektoru prirodnog gasa u Bosni i Hercegovini, nudi sveobuhvatni koncept mehanizma alokacije kapaciteta i upravljanja zagušenjem.
9. Izvještaj o preporukama za reformu sektora gasa u Bosni i Hercegovini sublimira preporuke za razvoj i prilagođavanje regulatornog okvira za sektor prirodnog gasa u Bosni i Hercegovini. Te preporuke predstavljaju rezultate analiza svih prethodno navedenih izvještaja iz sektora prirodnog gasa. One su formirane na bazi opisa i procjene načelnih konceptualnih opcija, iskustvu iz međunarodne prakse, odredbama *EU Acquis*-a usvojenih na nivou Energetske zajednice za sektor prirodnog gasa.

Pored navedenih oblasti koje su obrađene u ovom izvještaju, USAID EIA je unutar svakog od navedenih izvještaja napravio pregled primjene pravnog i regulatornog okvira u praksi u drugim zemljama evropske unije i regiona.

USAID EIA projekat je također razvio alat za transportne tarife koji operatorima transportnog sistema na temelju njihovih stvarnih troškova omogućava simuliranje različitih scenarija pri

izračunavanju tarifa za transport gasa odabranog ulazno-izlaznog sistema kroz dva modela raspodjele troškova za različite modele mrežnih tarifa. Cilj ovog alata je da kompanijama, a i donosiocima odluka na praktičan način predstavi kako bi ulazno-izlazni sistem Bosne i Hercegovine mogao izgledati u skladu sa EU direktivama.